

Deltaplan Scholen: omdat het hard nodig is

Door: Dolf Weverink

Je noemt een plan niet zomaar een Deltaplan. Dat doe je pas als de nood hoog is. En dat is precies wat er aan de hand is in het onderwijs.

De omstandigheden waarin leerlingen en leraren moeten leren en werken, zijn ronduit slecht. Te grote en heel diverse klassen, hoge werkdruk en gebouwen die slecht geventileerd zijn en vaak verouderd. Het resultaat: teruglopende leerresultaten en te veel zieke en overspannen leraren en leerkrachten.

Betere arbeidsomstandigheden

Het Deltaplan Scholen is het begin van de Grote Verbouwing. Die is nodig om ervoor te zorgen dat we 2,5 miljoen leerlingen en ruim een kwart miljoen leraren betere omstandigheden bieden zodat ze

zich zo goed mogelijk ontwikkelen en in een prettig klimaat hun werk kunnen doen. Hoe hoog de nood is?

- Het ziekteverzuim van leraren en leerkrachten was al hoog (gemiddeld 5%), door corona steeg het nog eens flink;
- Je postcode bepaalt voor een groot deel je succes op school. Vooral in achterstandswijken doen kinderen het een stuk minder goed op school;
- Door de tweedeling komt het particuliere onderwijs sterk op. Fijn voor wie het kan betalen...

Ruim 30% van de scholen slaagt niet voor de ventilatie-test, 52% van de scholen heeft energielabel C, ruim een derde komt niet verder dan label G. Wat zou je doen als het je eigen huis was?

Aan motivatie geen gebrek

Het water staat het onderwijs aan de lippen. Is er ook goed nieuws? Ja, beslist. Laten we beginnen met de leraren en leerkrachten. Het zijn professionals met een sterke intrinsieke motivatie die maar één ding willen: goed lesgeven. Ook in moeilijke omstandigheden – dat hebben ze in de afgelopen periode wel laten zien. Schoolbestuurders zetten ook alles op alles om het klimaat voor leerlingen en leraren te verbeteren waar het kan. Zij willen meer doen met beperkte middelen.

**Leerkrachten willen
maar één ding**

Gemeenten en andere eigenaren van schoolgebouwen snappen de noodzaak van wat wij de Grote Verbouwing noemen, en zoeken hun weg in het woud van regels en verordeningen rond de bekostiging van onderwijshuisvesting. Door het gesplitste eigendom van schoolgebouwen – scholen zijn juridisch en gemeenten economisch eigenaar – is verbeteren en (ver) bouwen complex. Te complex, vindt het werkveld. Doordat de aansluiting met de vastgoedwereld vaak ontbreekt, missen zij broodnodige kennis en inzicht om uit de voorraad gebouwen te halen wat erin zit. Maar ze doen hun stinkende best. Aan motivatie geen gebrek.

Scholen open houden

Dan de landelijke politiek. Het regeerakkoord van het kersverse kabinet laat zien dat het stevig aan de slag wil met een beter leer- en werkklimaat in het onderwijs. Voor beter onderwijs heb je om te beginnen gezonde schoolgebouwen nodig. Dat lijkt de nieuwe minister van Primair en Voortgezet Onderwijs goed begrepen te hebben, want Dennis Wiersma (VVD) was nog maar net in functie, of hij kwam met CO₂-meters voor in de klas en een ventilatiehulplijn. Scholen

die al een meter hebben gekocht, krijgen de kosten die ze gemaakt hebben vergoed.

“Leraren en leerlingen hebben recht op gezonde lucht in de klas”, zei minister Wiersma. “Zeker in deze coronatijd moeten we er alles aan doen om de scholen verantwoord open te houden. Schoolbesturen en gemeenten werken hard aan betere ventilatie. Maar we zien nog te veel scholen waar het nog niet goed is en dat moet gewoon snel beter.”

Een goed begin? Judith Sliedregt, schoolleider en voormalig voorzitter van de ledenraad van de Algemene Vereniging Schoolleiders was er heel duidelijk over. “Dat lost het probleem niet op”, zei ze op het NOS Radio 1 Journaal. Sliedrecht maakte duidelijk dat veel scholen al CO₂-meters hebben en heel goed weten hoe ze moeten ventileren. Het échte probleem is schone lucht in de scholen, vond ze.

Waarom geen bouwbesluit voor het onderwijs?

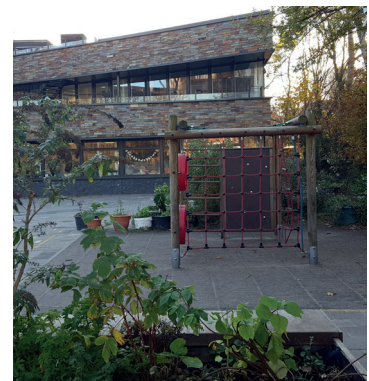
Een rijke schooldag

Laten we eens kijken hoe deze regering niet alleen de symptomen, maar ook de onderliggende problemen wil aanpakken. In het regeerakkoord vindt iedereen die met scholen en maatschappelijk vastgoed te maken heeft diverse hoopgevende punten, waaronder beter onderwijs, kleinere klassen, gelijke kansen en een rijke schooldag. Al deze punten hebben met elkaar te maken en kunnen elkaar versterken. Sterker nog, door ze in samenhang met elkaar te zien kan ook het beroep van leerkracht aantrekkelijker worden.

Om scholen corona-bestendig te maken en andere beleidsdoelen te realiseren, vraagt ook de ruimte aandacht. Hoe zorg je als school bijvoorbeeld voor schone lucht? Door te ventileren, dat spreekt voor zich. Iedereen begrijpt dat ramen openzetten verstandig is, maar om het probleem echt aan te pakken, moet je het binnenklimaat bij de basis aanpakken. Dat betekent investeren in een installatie die de lucht ververst. Hiervoor heeft de minister alvast € 140 miljoen gereserveerd. Die bijdrage is natuurlijk fijn, maar je moet wel weten waarin je precies moet investeren.

Op het dak

Sonja Pool, projectleider nieuwbouw en renovatie bij De Haagse Scholen, vraagt zich af waarom er eigenlijk nog geen bouwbesluit is voor het onderwijs, waarin staat dat er ruimte moet zijn voor individueel onderwijs en hoe groot lokalen minimaal moeten zijn. Installaties voor luchtverversing vragen ruimte en geld waarmee in de bekostiging geen rekening is gehouden. Inleveren op de grootte van de leslokalen dan maar? Of op het dak ermee? “Je installaties op het dak zetten,

Hoopgevende punten uit het regeerakkoord:

- Beter onderwijs en kleinere klassen.
- Onderwijs voor iedereen en gelijke kansen.
- Beroepsopleidingen met baan kansen dicht bij huis.
- Bij nieuwbouw, voorzieningen in de buurt.
- Rijke schooldag.
- Veel aandacht voor digitale vaardigheden.
- Duurzamer maatschappelijk vastgoed.
- 60% minder CO2 in 2030 en klimaatneutraal in 2050.

dat vinden omwonenden terecht geen fijn gezicht. Bovendien wil je daar liever zonnepanelen of een sedumdak!” Als het aan Pool ligt, gaat het onderwijs flink vernieuwen. Niet alleen als het gaat om de huisvestingsnormen, maar ook het onderwijs zelf.

'Kleinere klassen' lezen we in het regeerakkoord. Dat is een ambitie die de leraren van nu en van morgen als muziek in de oren klinkt. Je zal toch maar de hele dag voor een klas met 30 kinderen moeten staan in een veel te kleine ruimte. Gek van de herrie word je, en met kinderen op verschillende niveaus, kun je het nooit goed doen als het gaat om lesgeven. De commissie Platform Perspectief Jongeren, een club die het Nationaal Programma Onderwijs begeleidt, ziet kleinere groepsomvang en meer ruimte dan ook als belangrijke voorwaarden voor beter onderwijs (zie ook het artikel elders in dit blad).

Vliegwiel voor verandering

Dat een goed gebouw essentieel is voor goed onderwijs blijkt in Den Haag nog niet volledig ingedaald, bleek tijdens de online bijeenkomst van de PO-Raad op 11 februari in Nieuwspoor. Kamerleden René Peters (CDA), Habtamu de Hoop (PvdA) en Paul van Meenen (D66) gingen daar in debat over het masterplan onderwijskwaliteit.

De kwaliteit van het onderwijs is vooral afhankelijk van hoe goed een docent in staat is de basisvaardigheden over te dragen aan de leerling, stelt Peters. De link met huisvesting ziet hij nog niet direct, geeft hij aan. De Hoop heeft het over 'mooie schoolgebouwen' maar buiten deze esthetische overweging, heeft hij geen bijzondere kijk op schoolgebouwen. Dat is opvallend, omdat het belang van een goed gebouw wel degelijk gevoeld wordt door degenen die niet net naar een nieuw gebouw zijn verhuisd.

Kamerleden zien link met huisvesting nog niet

Freddy Weima, voorzitter van de PO-Raad, benadrukt nogmaals de relatie tussen onderwijskwaliteit en gedegen huisvesting – ook in het kader van de arbeidsomstandigheden. Chantal Broekhuis, wethouder onderwijs bij gemeente Utrechtse Heuvelrug, vastgoedexpert en betrokken geweest bij het Interdepartementaal beleidsonderzoek onderwijshuisvesting (IBO) hamert ook op die relatie: “Huisvesting is het vliegwiel voor verandering. De gemiddelde levensduur van een schoolgebouw is 69 jaar. Dat is te lang, als je bedenkt dat het onderwijs in 69 jaar ontzettend veranderd is.” Hoe dan verder? Een integrale aanpak is van belang, benadrukt Freddy Weima, want in die nieuwe schoolgebouwen krijg je ook kinderopvang en jeugdzorg. Nog veel te doen dus; eerst maar eens die Kamerleden bijpraten.

Deltaplan Scholen

Het Deltaplan Scholen is een initiatief van het netwerk van Bouwstenen voor Sociaal, het landelijk platform voor publiek gefinancierd vastgoed.

Ruimtenorm achterhaald

Nu zitten in een klas vaak 30 kinderen. De ruimtenorm voor het onderwijs is volstrekt achterhaald vinden schoolleiders in het primair en voortgezet onderwijs. De gebouwen zijn gebaseerd op onderwijs van 100 jaar geleden. Voor goed onderwijs is zeker 2 tot 2,5 keer meer ruimte nodig, vinden zij. Kinderen op de buitenschoolse opvang hebben recht op een verblijfsruimte van 3,5 m2 per kind. Op een groep van 30 kinderen is dat 105 m2. Voor kantoren geldt een nieuwe NEN-norm voor het minimaal gewenste oppervlakte van een kantoorplek. Basis oppervlakte is 4 m2 per persoon. Dat is exclusief beeldscherm, kasten en dergelijke. Uitgaande van een klas van 30 kinderen en een leerkracht zou dat uitkomen op 121 m2: het twee á driedubbele van wat nu gangbaar is.

Ander concept voor groepsomvang

Op een klas van 30 kinderen zit vaak één docent. Misschien wordt het tijd om op een andere manier naar groepsomvang te kijken, zeggen schoolleiders uit het primair en voortgezet onderwijs. Voor goed onderwijs aan 100 kinderen zijn bijvoorbeeld zes volwassenen nodig. Bij kinderen op de buitenschoolse opvang horen bij een groep van 20 kinderen, tenminste twee beroepskrachten. Dus op een groep van 100 kinderen horen tien beroepskrachten. Die beroepskrachten kunnen onderwijzers zijn, maar ook sportcoaches, muziekdocenten, medewerkers van de bibliotheek of mental coaches. Deze beroepskrachten zijn ook buiten het onderwijs te vinden. Een betere verhouding tussen het aantal kinderen en volwassenen is niet alleen goed voor kinderen, maar maakt het werken met kinderen ook aantrekkelijker.